

- Jo faig un becassó
- Pos besa el cul al retor

Notes sobre el Bellestar i el seu parlar

Per Tere Izquierdo Salom

A Rogelio, Maria, Pilar i Víctor,
perquè són del Bellestar

"Aquesta era la situació que reconeixia el farmacèutic de Sogorb, l'excel·lent botànic Carles Pau, quan el 1918 tornava a recórrer, vint anys després, la Tinença de Benifassà: allà on ell recordava pedregars erms, plens de còdols, trobava ara aiguavessos amens, coberts de platetes i grífols d'arbres".

els termes de Rossell, al Baix Maestrat i Vallibona i Morella, als Ports. Antigament també hi formava part Bel. El Monestir se servia d'estos pobles -sobre els quals tenia plena jurisdicció- per tal d'abastir-se. Posteriorment, els diferents nuclis es van anar poblant, concretament hem trobat documentat que el Bellestar es va repoblar dos vegades: el 1261 i el 1278³. Cal dir, també, que durant algun temps, el Convent va tindre drets sobre altres pobles: Rossell, Vallibona i Herbers.

La Tinença, per definició, sempre ha sigut un enclavament controvertit: generalment se la considera una subcomarca del Baix Maestrat, però no ens volem estar d'assenyalar que la nostra informant bellestarenca ens va respondre que abans pertanyia al partit judicial de Morella, que sempre ha sigut així fins fa poc i transcrivint les seues paraules: "ara diuen si és de Vinaròs". Arribat este punt, volem fer memòria del magnífic treball *La divisió comarcal* que Carles Ripollés va publicar en esta revista⁴ per tal de constatar que la inclusió de la Tinença en el Baix Maestrat és moderna. Reproduïm tot seguit el fragment que ens interessa: (Fent referència al treball d'Emili Beüt): "*Cal reivindicar la pertinença d'este territori, sense discussió, als Ports de Morella, de què forma part per tots els conceptes, prin-*

El Bellestar¹ (o el Bellestar de la Tinença segons la *Gran Enciclopèdia Catalana*) és un xicotet poble de la Tinença de Benifassà², o la Tinença, tal com es coneix popularment. Tal com assenyala aquesta obra, el poble és accidentat pels contraforts meridionals del Ports de Caro i els septentrionals de les serres del Maestrat. Si bé el 1977 fou annexat a la Poble de Benifassà, actualment Àngels Mascarell n'és l'alcalde. Avui en dia viuen al Bellestar 15 persones, encara que n'hi ha censades 73.

Si ens remuntem en la història, podrem comprovar que la Tinença de Benifassà forma una unitat geogràfica ben definida: la Poble de Benifassà, el Bellestar, el Boixar, Coratxà, Fredes i Castell de Cabres són els pobles que la delimiten, sense oblidar el seu centre neuràlgic: el Monestir cistercenc de Benifassà, fundat el 1233. Llinda amb

En primer terme, muntanya del terme del Bellestar i, al fons, muntanya del terme del convent de Santa Maria de Benifassà. Entre les dues es troba la cova de la Bagassa.

MONOGRÀFIC

Rogelio, Alfredo, Felipet i Dalmacio amb el rodet per a rebatre l'era. Festa del batre, juliol de 2000.

cipalment històrics". Beüt acaba dient que la Tinença ja pertanyia al Castell de Morella en època musulmana, i quan este va ser conquistat pels cristians va tornar a ser dels seus Tèrmens Generals.⁵

Bellestar és la forma que la normativa ha convingut a grafiar. Tot i així, la pronúncia popular actual és *Ballestar*. Els informants, però, van fer memòria del fet que antigament "los agüelets que prenien lo sol dien que astaven molt bé aquí, que fee un *bell estar*". Aquesta etimologia popular és un indicatiu del fet que les generacions passades i les grans d'avui en dia puguen dir *Bellestar* i no *Ballestar*. Sanchis Guarner en el seu llibre *Els pobles valencians parlen els uns dels altres* (pàg. 77-78) inclou la forma *Ballestar*:

*Mira si hai corregut terres
que hai estat a Coratxà,
a Bel i Castell de Cabres,
a Fredes i al Ballestar.*

*Les xiques del Ballestar
són moltes i valen poc,
p'a rostir una sardina
l'arrastren per tot lo foc.*

*Al poble del Ballestar
ja no vull tornar-hi més,
perquè no tenen rellonge,
mai saben quina hora és.*

*A la Pobla botifarres,
i tacons al Ballestar;
per a vore xiques guapes
a Fredes i Coratxà.*

(Cobletes recollides a la Pobla de Benifassà).

El dilluns 6 d'agost vaig tindre l'opunitat de xarrar una estoneta amb *los Colets*⁶, un matrimoni que viu a la plaça del Bellestar. Amb molta amabilitat -i

des d'aquí els ho vull agrair- van contestar pacientment les meues preguntes.

Abans de començar la descripció d'alguns dels trets propis del parlar bellestarenc, recordem que este forma part del (sub)dialecte tortosí, el qual abraça una zona mig partida administrativament, però amb una unitat històricocultural i lingüística comuna. Les comarques que el formen són: la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Baix Ebre, el Montsià, el Matarranya, els Ports i el Maestrat. Cal destacar que és una zonade transició lingüística perquè es barregen característiques pròpies del català nord-occidental i del català sud-occidental, meridional o valencià.

1. Fonètica

Vocalisme tònic

Al Bellestar hem recollit al forma *lleit* i no *llet*. Aquesta pronúncia [ei] prové del grup de iod llatí -CT-. Així, doncs, la forma llatina LACTU, per evolució, esdevé *lleit* i posteriorment *llet*. Aquesta pronúncia també la trobem a Vallibona.

Vocalisme àton

La /a/ i la /e/ pretòniques internes cauen en entrar en contacte amb /r/:

escarbat
escarbitxa
verma
vermar

Escarbat es retroba a Vallibona, *escarbitxa* s'ha recollit al Mas de Barberans i a Masdenverge (BUJ 2001) i *vermar* al Castell, Mas de Barberans, Sant Joan del Pas, Santa Bàrbara, la Sénia i Sant Jaume d'Enveja (Buj 2001).

Tractament de diftongs àtons

El diftong /kwa/ pot diftongar en [o] en la paraula *Coresma*^{7 i 8}, mentre que es manté en el terme *Pasqua*. A la comarca del Montsià, també es troben les dos formes (BUJ 2001: 108).

Consonantisme

- Combinació d'infinitiu més pronom feble:

Enviâ-te
Canviâ-se-la
Castigâ'ls

La *r* dels infinitus no s'articula quan es troba combinada amb pronoms febles.

- Sonorització de bilabial oclusiva sorda [p] en la preposició *cap* quan va seguida dels adverbis *aquí* i *allà*:

cab aquí
cab allà

2. Morfologia

Morfologia nominal

Conservació del plural d'antics proparoxítons llatins:

Hòmens
Jóvens
Màrgens (en el sentit de particions)

Però:

Termes

Morfologia verbal

Present d'indicatiu. Verbs I grup (-AR)

Jo dono
Tu dónes
Ell/ella done

L'informant, Rogelio Verge, encordant una cadira amb boga. Juliol 2000.

Natros donem
Vatros doneu
Ells/elles donen

El morfema de 1a persona és *-o*. Aquest morfema és el propi del català nord-occidental. Recordem que el morfema de 1a persona del present d'indicatiu del valencià és *-e*.

El morfema de 3a persona és *-e*, propi del català nord-occidental i de part del valencià.

Present de subjuntiu. Verbs I grup DONAR i ANAR

DONAR

Que jo dono
Que tu donos
Que ell/ella dono
Que natros donem
Que vatros doneu
Que ells/elles donen

La desinència de 1a, 2a, 3a i 6a persones és la *-o*. Aquesta desinència, estesa amb discontinuïtat d'Andorra fins a Alcalà de Xivert, és pròpia del dialecte nord-occidental. La desinència *-e* pertany al valencià, però també és dóna dins del subdialecte tortosí: *que jo cante/càntigue*, *que tu cantes/càntigues*,... a Tortosa.

ANAR

Que jo vaiga
Que tu vaigues
Que ell/ella vaiga
Que natros anem
Que vatros aneu
Que ells/elles vaiguen

Observem que el morfema de 1a i 3a persones és *-a*, això és, l'etimològic, i no l'analògic *-e*: *que jo vaigue*, *que ell/ella vaigue*.

Present de subjuntiu. Verb del II grup. DIR

Que jo diga
Que tu digues
Que ell/ella diga
Que natros diguem
Que vatros digueu
Que ells/elles diguen

Present de subjuntiu. Verb del III grup. DORMIR

Que jo dormiga
Que tu dormigues
Que ell/ella dormiga
Que natros dormim
Que vatros dormiu
Que ells/elles dormiguen

Un tret característic del subdialecte tortosí és la confusió de la 4a i 5a persones del present de subjuntiu amb les de l'imperfet de subjuntiu: *vull que natros anéssem*, *volia que natros anéssem*. Al Bellestar, però, no es dóna. Hem de

Marta i Rogelio porgant blat mentre Mercdes Cervera el va tirant a l'erer. També hi apareix Alfredo Verge. Festa del blat, juliol 2000.

tindre en compte, en tot cas, que és una isoglossa amb discontinuïtat, és a dir, es troba en els parlars d'alguns pobles i en altres no (sempre partint de la zona del (sub)dialecte tortosí: *grosso modo*, les terres que formen la Diòcesi de Tortosa i el Matarranya).

Lèxic

Batxiller/batxillera: d'ús general a la comarca de la Terra Alta (NAVARRO 1996).

Becassó: el DCVB localitza aquest terme a Morella i el defineix com: "dormida curta feta sense jeure". Esta paraula, doncs, acosta el parlar del Bellestar amb la capital dels Ports. Mestre i Noé documenta les formes *abecar-se* i *becada* en el seu *Vocabulari Català de Tortosa*. És viva la forma *becassina* a

Traiguera, en el sentit d'una dormida encara més curta que una becada.

Blanet/blaneta: diminutiu lexicalitzat. La forma *blan* s'estén arreu del tortosí, valencià i tarragoní.

Colomello: Navarro (1996: 245) considera aquest terme una relíquia del mosàrab, origen que Coromines ja li atribueix. Gimeno (1998: 88-89) tracta aquesta forma en el seu estudi sobre el *Vocabulari* de Mn. Garcia Girona i esmenta la possibilitat que pugui ser un aragonesisme. S'ha documentat a Vallibona i a Arnes, població de la Terra Alta (NAVARRO 1996).

Cornitxol: Gimeno (1998: 158-159) assenyala que es troba a Benassal i Morella. Actualment, també és viu a Culla, Tírig, la Jana, la Salzedella, el Forcall, Cinctorres Vallibona i la Torre dels Domenges.

El carrer major

Text de Rogelio Verge i Maria Verge⁹

MARIA: Pos dis que vas nàixer al Ballestar, que tos pares eren del Convent i van viure uns anys al Ballestar.

ROGELIO: Al ser dones, s'ajuntaven més la mare i sa mare d'ella, perquè ells vinien a treballar al Convent, los hòmens, i sempre dinaven, portaven pataques i quatre coses i son pare era molt reparós i llavons com no la coneixia tant i 'vie d'anar a donar lo dinar a son pare i llavons, pos me va fer gràcia. Ma mare era germana de son pare d'ella i jo vaig nàixer al Bellestar, perquè mos vam posar a la casa que mon iaio tenia al Bellestar i tíniem allí dos u tres bancals. I vaig nàixer lo dia set d'agost de 1923. I allavons, pos, va arribar que ny'havie un mas que s'havie d'arrendar, que es dia el mas del Peraire, prop de Fredes, i vam anar d'arrendadors i vam astar vuit anys, arrendats al mas del Peraire. I allavons son pare i sa mare se van casar i van viure a la mateixa casa i els dos vam nàixer a la mateixa habitació. Mira quina casualitat! I allavons, pos, quan se va fer el temps que van comprar el Convent, bueno, van anar d'arrendadors los nostres iaies al Convent, bueno, els tata-raiaies ja, i allavons natros astàvem al Convent i mò'm vam anar a n'aquell mas d'arrendadors, perquè ja eren tanta gent i quan van partir el Convent pos vam tornar a baixar a viure al Convent i allavons jo ja tenia catorze anys. Allavons va morir ma iaia i van partir la terra i va tocar un tros a cada u. A natros mos va tocar la terra junta, partíem, allà a l'ampalme de Fredes mateix. I allí al mig la finca natros teníem un pou i vinia ella a buscar aigua pa son pare. Tíniem la sort que son pare sempre dia: "tan prompte ja em portes lo dinar?" Jo treballant i ja la vea que baixava.

Tenia un tio, i son pare igual, que em dia, "que no veus que astà verda esta xiqueta?" i jo dic: "Ai, i jo hai d'asperar a que maduro? I si quan astà madura la cull un atre, qué?" I un dia sa mare me ho diu: "Xè, a ton padrí no li agrada això que ballos, no pots ballar en una atra tamé, que sempre balles los balls en ella?" «Pos li diu a mon padrí que en aquella atra

La informant, Maria Verge Bel, quan tenia un any amb son pare Vicent Verge Cardona, sa mare Dolores Bel Segura i sa germana Ramoneta, 1930.

que hi ballo ell".

I allavons quan vinia a buscar l'aigua al povet, a natros allí mos baixava l'aigua per aquells bancals avall en tuberries d'allò de terra, en tubos, cadups. Aquella aigua tenia molta tosca i se queda la tosca dins, i allavons s'ambossava. I els que es traïen bé los posàvem allí a la punta d'un marge, tots arrengreradets en una pilera i allavons allí mos féem les cartes. Allò era casa Correus.

Allà al Convent mos baixava l'aigua de la font de Santa Escolàstica.

MARIA: Quan se va ascomençar la guerra aspanyola, fea cent cinquanta anys que s'havia cremat lo Convent i ho va comprar uns sinyors de Tortosa, los sinyorets de Còrdova, tinien la casa a Jesús. Allavons, al comprar-ho ells, van anar d'arrendaments dos germanes, rebisiaies nostres, molt més llèrg, perquè, claro, para fer tants d'anys, i allí es va quedar lo nostre iaio, de tots los germans, lo nostre iaio, herederó, no del Convent, d'arrendament, perquè no era d'ell. I allavons quan se van morir los sinyorets d'aquí baix de Tortosa, los sinyorets de Còrdova, pos ho van dixer a uns flares de Tortosa, a un convent de Tortosa, pero que si passaven a vendre-ho, que ho venguessen als arrendadors i en lo preu fet, allò que no podien fer pagar més del que aquella sinyora -l'home ja s'havia mort- va dir. I això fa, que es va vendre, setanta-dos anys, tinc jo setanta-dos anys i tinia mes i mig quan mons iaies van comprar-ho. I allavons va ser quan, ell, mon c[u]sí, que és lo

meu home, van baixar, que astaven d'arrendament a un mas, i ja van partir el Convent, perquè ma iaia al cap d'un any u any i mig se va morir, que em va fer de padrina a mi, i allavons, claro, m[u]n iaio ja no podia dominar allò. I ho va repartir per tots los fills: onze fills, m[u]n pare era el quart, i ells pos tamé ja es van quedar a viure allí d'hastos ara que fa uns trenta anys u així, que ho va comprar la Diputació i s'hi van posar-hi a viure monges. Perqué la Diputació volia fer un parador nacional. M[u]n pare va ser dels hòmens, dels germans, que es va fer més fort a no vendre-ho i li van dir: Li posarem tanta contribució que vostè mateix vindrà detrás a vendre-mos-ho". I allavons los van convèncer les cartu[]es de fer el Convent cartu[]o en vés de fer el parador. Pero natros tenim molt bona relació perquè com no van comprar tota la terra, jo ancara la tinc a propet i sóc veïna d'elles. I natros anem al Convent, antrem quan volem, claro les piquem antes.

La crema va ser quan astava este, lo terror del Maestrat, Cabrera, lo terror de la Tinença. I va tancar, este home, allí, dos mil hòmens, dins del Convent i minjaven gram. Que a natros ja mos ho havien dit los iaies i ara tamé ho diu aquí. I només se'n van salvar cinquanta. I a n'aquells cinquanta los van portar a Morella a reparar les muralles de Morella. I els atres, tots morts. I m[u]n pare treballant a l'hort nostre, que mos va tocar un tros d'hort d'allí, treballant va trobar vint-i-dos hòmens tots nugadets de mà a mà, en cadenes de mà a mà, anterrats tots en una rastretera. Mira si havien de ser jovenets, que només los faltava un quixal. Ancara m'anrecordo jo que ho dien. Eren soldats. Demostre de que eren jóvens, que no els fea falta ni una dent. Treballant, treballant, ascommence a trobar i tots, vint-i-dos, tots lligats de braç a braç. Natros diem nugats, aquí baix lligats.

Tota la vida s'ha dit a la Pobla, botifarres i al Ballestar, tacons¹⁰. Un apodo. I al B[u]ixar, m[è]nos¹¹, i a Bel, gatxos¹².

ROGELIO: I a la Sénia, ja baixarràs.

Cucamela: l'hem recollit com a sinònim de la *curumbela* de Vallibona.

Estar dolent/dolenta: estès arreu del tortosí, valencià i eivissenc. Gimeno (1993: 62) assenyala que dins del tortosí, les úniques comarques a on no apareix esta expressió són la Ribera d'Ebre i l'Alt Maestrat. A la primera tenim com a ús generalitzat *malalt* i a la segona *mal*. És general a la comarca del Montsià (BUJ 2001: 60).

Fardatxo: d'origen mossàrab, es documenta arreu del tortosí i el valencià. Es retroba a Vallibona, a la majoria de pobles de la Terra Alta, a Paüls (Baix Ebre) i a diferents localitats del Montsià: al Barri Castell, la Galera, Sant Joan del Pas, la Sénia, Ulldecona i els Valentins (BUJ 2001: 74).

Fadrí/fadrina: propi del tortosí, valencià i alguerès. Per a més informació, veu Gimeno (1998: 185-189). També es troba arreu de la comarca del Montsià (BUJ 2001: 68).

Ll[u]drigola: paraula recollida també a Vallibona.

Nuet/nueta: diminutiu lexicalitzat. És un paral·lelisme amb el valencià.

Palometa: arreu del tortosí, valencià, català nord-occidental i eivissenc. El *Vocabulari de Benassal* recull esta paraula amb el significat de *papallona menuda*. Recollit a la Sénia (BUJ 2001: 76).

Rabera: propi del tortosí i el valencià. També a Vallibona. Es troba recollit al *Vocabulari de Benassal* de Carles Salvador. Documentada arreu de la comarca del Montsià (BUJ 2001: 79).

Roín/roïna: com a sinònim de *ser dolent*, és un terme propi del valencià. És viu a les localitats terraltesques, però administrativament aragoneses de Favara i Maella (Navarro 1996: 244).

Bibliografia

ALCOVER, Antoni Maria & Francesc de Borja MOLL (1926-1968): *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Editorial Moll.

BUJ, Àngela (2000a): *El Vocabulari Català de Tortosa, de Francesc Mestre i Noé. Una anàlisi lexicogràfica*. Tortosa: Cinctorres Club.

- (2000b): *Davall la figuera. Històries de la tia Pasquala*. Calaceit: Penya Rostoll de la Portellada i Associació Cultural del Matarranya.

- (2000c): "Alguns trets lingüístics comuns entre la parla d'Alcanar i el valencià" dins II Congrés d'Història d'Alcanar. Desembre de 2000 (en premsa).

- (2001): *Lèxic del Montsià. Estudi geolingüístic*. Volum I. Tortosa: Consell Comarcal del Montsià.

COROMINES, Joan (1980-1991): *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

CUBELLS, Olga (2001): *El parlar de la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre)*. La Palma d'Ebre: Associació Cultural l'España.

GIMENO, Lluís (1993): "El lèxic popular regional i les seves mancances al Diccionari de la Llengua Catalana: alguns exemples" dins *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló*. Barcelona/Castelló: Institut d'Estudis Catalans i Universitat Jaume I.

- (1994): *Estudi lingüístic dels parlars de les comarques del nord de Castelló*. Castelló: Societat Castellonenca de Cultura.

- (1998): *De lexicografia valenciana. Estudi del Vocabulari del Maestrat de Joaquim Garcia Girona*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Sanchis Guarner.

IZQUIERDO, Tere (1998): "Què parlem la gent de Vallibona?" dins *Au! Revista Comarcal dels Ports*, 48. Any XII.

MESTRE i Noé, Francesc (1916): *Vocabulari Català de Tortosa*. Tortosa: Ll. Mestre. Citem per l'edició de 1973.

MIRAVALL, Ramon & Josep Maria BRULL (1981): "Toponímia del Port de Tortosa" dins *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*. Tortosa.

NAVARRO, Pere (1996): *Els parlars de la Terra Alta*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

PÉREZ, Òscar (1996): "Un regatxol que baixa del Maestrat: el Vocabulari de Mn. Joaquim Garcia i Girona (1922)" dins *Passadís*, 17. Benicarló: Associació Cultural Alambor.

PRADILLA, Miquel Àngel (1990): "La nostra parla". *Rossell 750 anys*. Rossell: Grup d'Estudis "Rossell, 750 Aniversari".

RIPOLLÉS, Carles (1999): "La divisió comarcal" dins *Au! Revista Comarcal dels Ports*, núm 52. Any XIII.

SANCHIS GUARNER, Manuel (1957): "De toponímia aràbiga-valentina" dins *Revista Valenciana de Filologia*. Tom I, núm. 4. València: Instituto de literatura y estudios filológicos.

- (1992): *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. Fundació Caixa Castelló. Obra Social i Cultural Bancaixa.

SALVADOR, Carles (1998): "Petit Vo-

El carrer Major amb el campanar de Sant Salvador al fons.

cabulari de Benassal (Maestrat)" dins *Miscel·lània Fabra. Recull de treballs de Lingüística Catalana i Romànica dedicats a Pompeu Fabra*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Biblioteca Filològica, XXXVII.

UBACH, Francisco (1956): "Real Monasterio de Santa Maria de Benifaçar" dins *La Zuda*, 18. Any II. Tortosa.

Notes

1.- Ramon MIRAVALL i Josep Maria BRULL(1981:30) presenten un recull toponímic del Port de Tortosa. Un dels pobles del País Valencià que inclouen és el Bellestar amb aquesta grafia.

2.- Per a la grafia de *Benifassà* (i no *Benifassar*, *Benifasar* o *Benifaçar*), veu l'article del mestre SANCHIS GUARNER (1957: 261-264). L'autor pren com a base per a determinar aquesta grafia la pronúncia de la gent de dels Ports, la

Els iaïos de Maria, Ramon Bel Bel i Maria Abella Bel, amb son fill Ramon Bel Abella a l'era de l'Agautzil.

mateixa Tinença de Benifassà i el Maestrat, això és, la no articulació de la -r final. L'estudiós recull també mostres d'antigues grafies, per exemple, la que apareix en l'*Spill* (sic) de Jaume Roig: "Per la fredor/ molt me cansà/ Benifaça/ e Vallivana".

3.- UBACH, Francisco (1956: 352).

4.- *Au! Revista Comarcal dels Ports*, 52, any XIII, tardor '99, pàgines 7-13.

5.- En l'entrada *castell* del *Diccionari català-valencià-balear*, Alcover i Moll inclouen Castell de Cabres com un poble de la Tinença de Benifassà i aquesta dins de la comarca de Morella.

6.- Este malnom prové del nom Pasqualet. El diftong àton del grup /kwa/ monoftonga en [o]. Si hi afegim una afèresi o caiguda de la síl·laba àtona inicial, tenim la forma *Colet*. Aquesta és l'explicació lingüísticament científica, però la mateixa informant, Maria de Colet, ja m'ho va explicar quan em contava que a l'avantpassat Pasqualet la gent del Bellestar l'anomenava *Colet*.

7.- Esta diftongació és el mateix que es produeix en el malnom *Colet*.

8.- CUBELLS (2001: 37) documenta en

el parlar de la Palma d'Ebre les dos formes: *Coresma* i *Quaresma*.

9.- Agraïxo l'interès mostrat per aquest matrimoni del Bellestar, tots dos criats al Monestir. Sense ells, no hauria sigut possible aquest treball. Moltes gràcies. Cal afegir que fa molts anys que viuen a Tortosa, per la qual cosa poden aparèixer trets en variació i trets propis del parlar de la ciutat tortosina. Pel que fa a la transcripció ortogràfica del text, el pronom *ho* s'ha convingut a escriure'l amb *o*, tot i que la pronúncia és [u]. Els segments inicials àtons *em- en-* i *es-* es transcriuen amb *a*, com es pronuncia.

10.- SANCHIS GUARNER (1992: 78): "*Tacó* és el malnom dels ballesta-rencs; en aquesta comarca donen el nom de *tacons* a un cuinat de budells de corder (DCVB, X, 98)".

11.- SANCHIS GUARNER (1992: 78): "*Meno* és a l'Urgell el nom del vedell; a altres comarques catalanes *mè* és el nom del corder o de la cabra (DCVB, VII, 353)".

12 SANCHIS GUARNER (1992: 77): "*Gatxo* és el nom comarcal d'un ocell semblant a la garsa (DCVB, VI, 231)".

WIJ HEBBEN ALLES NOG TE GOED. 26 Juli 2001

El dijous 26 de juliol del 2001 va tindre lloc al Bellestar un casament. Una parella de belgues es van casar a l'església del poble dedicada a Sant Salvador - les festes majors són el primer cap de setmana d'agost, ja que el dia 6 és Sant Salvador. La festa que va haver-hi després va ser grossa: a les set i mitja es va començar a fer la paella (per cert, molt bona). La imatge de vore desenes de belgues veent com es feia una paella era curiosa: mentre tastaven el pisco labris servit davant l'església observaven els cuiners. Una majestuosa paella s'anava fent al costat del campanar del Bellestar.

Després va vindre l'àpat nupcial: a la plaça del poble van asseure's en una llarga taula els 119 comensals. El *Mesón Bellestar* va servir el menjar. Allò va ser no parar fins a altes hores de la matinada: arròs, sifó, ball i a les dos de la matinada, sardines amb un bon vi que els convidats i convidades degustaven del mateix porró. Un dia especial a la Tinença de Benifassà.